



STIFTELSEN för
STRATEGISK FORSKNING

Datum
2021-03-19

Dnr
zA21.0008.002

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

Via epost till
u.remissvar@regeringskansliet.se

Innovation som drivkraft – från forskning till nytta

Remissvar från Stiftelsen för Strategisk Forskning gällande slutbetänkande SOU 2020:59
(Dnr U2020/05545/UH)

Stiftelsen för Strategisk Forskning (SSF) ser med stor tillfredsställelse att denna fråga utretts ytterligare och menar att det nu är hög tid att något omsätts i reformer då Innovationsstödsutredningen från 2012 hade flera korresponderande förslag, som kanske var före sin tid och inte genomfördes. Det som den aktuella utredningen behandlar är relevant och av stor betydelse för Sveriges framtida konkurrenskraft.

SSF har bidragit med inspel till utredningen och har haft möten med utredararen.

Som utvecklas nedan kvalificerar utredningen också för namnet:

Innovation som drivkraft för högre kvalitet i forskningen

SSF står helhjärtat bakom utredningens förslag (sid. 207):

Forskningsråden ges i uppdrag att i samarbete med KK-stiftelsen, Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning utveckla modeller för hur högskolornas förmåga att driva nyttiggörande i forskningsprojekt och vid högskolorna kan öka.

Bakgrund

Det finns forskning som är enbart kunskapsgenererande, vilket inte står i motsats till att det också finns forskning som har stor potential för kunskapsomvandling - dvs att skapa nytta i bred mening.

Om samhället inte stimulerar till att den senare delen faktiskt förädlas så försämras Sveriges komparativa fördelar och kompetitiva förmåga på sikt.

Det är dock inte enbart så att forskning som kan nyttiggöras ska göra det, det är också viktigt att påtala att samverkan, innovation och nyttiggörande i sin tur kan bidra till kvalitetshöjning av forskning i sig, vilket indikeras av att forskning med relevanskrav har genererat högre citeringar än forskning utan relevanskrav¹. Det är således *win-win* att stödja nyttiggörande och samverkan i de fall där det är tillämpligt eftersom det genererar ökad nytta för samhället och ökad kvalitet i forskningen. Man skulle således kunna kasta om ordning i titeln på utredningen till "innovation som drivkraft för högre kvalitet i forskningen".

Slutbetänkande SOU 2020:59

Det perspektiv och den problembeskrivning som målas upp i utredningen är enligt SSF med verkligheten överensstämmande. Stiftelsen stödjer också i huvudsak de förslag som ges i utredningen.

För det första stödjer SSF **möjligheten till alla lärosäten att förvalta ett eget holdingbolag** och att kunna föra över resurser dit. Men eftersom utredningen konstaterat att inte alla som haft den möjligheten också har utnyttjat den, så finns det risk att denna situation fortskrider även om förslaget genomförs. Det är därför viktigt att, som utredningen föreslår, **följa upp, utvärdera och premiera** duktiga lärosäten och deras holdingbolag ur ett innovations- och nyttiggörandeperspektiv. Det är också viktigt att hålla öppet för samarbeten mellan lärosäten i de fall de vill ha gemensamma holdingbolag, eller på andra sätt dela dessa resurser mellan två eller fler lärosäten.

För det andra stödjer SSF idén om **nationellt finansieringsbolag**. Det behövs en nationell samlade kraft som kan hjälpa till att bibehålla hög kompetens inom lärosätenas holdingbolag samt att hjälpa till med *best practice*. Finansieringsbolaget behöver inte vara stort, det är viktigare att det finns hög kompetens inom bolaget (våga rekrytera tungt, alltså rent krasst: färre antal anställda och högre löner). SSF tror dock att den modell som blir enklast att genomföra är **alternativ 2 (ny koncernstruktur)**, då alternativ 1 förutsätter att alla lärosäten ska komma överens (om lokalisering av finansieringsbolaget, exempelvis).

För det tredje menar SSF att idén om att **innovationskontor ska konkurrensutsättas** och tilldelas efter prestation, enligt utredningens förslag, kan bli problematisk. Det är lite av en riskfylld strategi eftersom det kan betyda (om utvärdering av innovationskontoren verkligen är oberoende) att till exempel en av de större högskolorna riskerar (av eget tillkortakommande eller av formaliafel i ansökan) bli utan innovationskontor. En bättre väg kanske är att **peka ut ett antal viktiga regionala noder** (ungefär som idag) fast att ge dem ett tydligt regionalt ansvar att hand om alla forskare inom regionen så att ingen enskild forskare riskerar få sämre möjlighet än någon annan för att kunna komma vidare i innovationssystemet. Detta betyder dock inte att innovationskontoren inte ska utvärderas, ställas krav på eller till och med få neddragning i budget om det underpresterar i relation till andra kontor. Samtidigt bör enskilda forskare framgent ges möjlighet att vända sig till olika lärosätens kontor för bästa matchning av sin idé (alltså inga *closed shops*).

Till yttermera visso vill SSF ge sitt fulla stöd till att **utvärdera lärosätenas insatser för nyttiggörande**, till exempel genom utredningar av Vinnova och andra instanser. I detta sammanhang har SSF tagit del av UKÄ:s förslag till "Indikatorer för högre utbildning och forskning - Förslag på nya

resultatindikatorer till budgetpropositionenⁱⁱ. SSF noterar att av de elva indikatorer som föreslås så rör alla utbildning och forskning (ganska jämnt fördelat mellan de två), och att ingen indikator rör innovation, nyttiggörande eller samverkan. Om Sverige ska bli bättre på nyttiggörande så måste detta börja mätas, utvärderas och stimuleras. UKÄ:s förslag till indikatorer borde breddas, utifrån det perspektiv som ges i slutbetänkandet som är föremål för denna remiss. Aktuell utredning har ett bra förslag till detta (se sid 22).

Utredningen har uppskattat kostnaden för sina förslag till ca en procent av högskolornas anslag. Om regeringen inte vill gå på utredarens förslag så föreslår SSF som **en alternativ lösning** att, inom motsvarande kostnadsnivå, förordna alla lärosäten att **en procent av deras anslag måste användas för nyttiggörande** efter egen prioritering. Om detta alternativ väljs är det viktigt att definiera vad som menas med nyttiggörande och att även inom detta ramverk utvärdera lärosätena utefter deras nyttiggörandeinsatser. SSF har mer än tio års erfarenhet av ett sådant system där stiftelsen reserverar tre (!) procent av alla större bidrag för nyttiggörande och definierar nyttiggörande enligt bifogade listaⁱⁱⁱ (exempelvis är det viktigt att skilja information/kommunikation från nyttiggörande). Exempel på kostnader som SSF godkänner är:

- Principbevis, demonstrator, uppskalning
- Marknadsanalys, kommersialiseringspotential och affärsmodell/plan
- Patentering och handlingsutrymme
- Mönster- och varumärkesskydd
- Nätverksinsats mot avnämare
- Intellectuella tillgångar (metod, programvara, konstruktion), öppen källkod samt klinisk prövning eller behandlingsform.

Ovanstående alternativ skulle således kosta lika mycket som utredningens förslag men ge ett större ansvar och autonomi till respektive lärosäte. Det har även fördelen att det **sätter den innovativa forskaren i händelsernas centrum**. Tyvärr har aktuell utredning valt att inte vidare utreda detta förslag (sägs på sid 55) från SSF (anges på sid 205) och Innovationsstödsutredningen 2012.

Slutligen är det viktigt att trycka på att **holdingbolagsstrukturen måste ha ett tydligt samhällsuppdrag**, vilket utredningen också konstaterar. Ett holdingbolag vid ett lärosäte kommer att verka i ett så tidigt skede i den entreprenöriella kedjan att de inte kan förväntas att verka på samma villkor som privata riskkapitalbolag.

Vidare är det intressant att se att stiftelseformen verkar ha gett större flexibilitet för lärosätet att avsätta medel för nyttiggörande än för myndigheter (utredningen s. 115). Detta kan aktualisera frågan om **annan organisationsform för lärosäten än just myndighetsformen**.

För övrigt kan noteras att ingen av de internationella fallstudier som bilagts utredningen (Bilaga 5) tillämpar **”lärarundantaget”** vilket faktiskt är en ganska stor skillnad mot Sverige och som (utöver alla andra skillnader) gör att eventuella jämförelser haltar. Som PRV noterat kan lärarundantaget ses som en konkurrensfördel för Sverige, men behöver då omsättas i större aktivitet bland lärare/forskare för innovation. SSF stödjer därför utredningens förslag att PRV ska fortsätta arbeta med **kompetenshöjande insatser inom immaterialrätt** (sid 192).

För sådan aktivering är det väsentligt som utredningen anför (sid 98-100) att den enskilde läraren/forskaren upplever att **arbetsgivaren/lärosätets och kollegornas stöd** för sin innovationsinsats. Detta avspeglas i tjänsteordning och meriteringssystem, dit regeringen inte når, men för vilka högskolans styrelse kan besluta om förbättringar. Om **staten äntligen började**

omfördela basanslag utifrån prestation vid lärosätet om undervisning, forskning och samverkan/nyttiggörande skulle styrelsens beslut härvidlag bli enkelt och rationellt. Arbetsgivare och fackliga organisationer bör samtidigt **skapa ett generösare klimat för bisysslor** kopplade till den anställdes samverkan- och nyttiggörandeinsats.

SSF stödjer utredningens förslag att *Vinnova* bör **utreda möjligheterna att skriva kontrakt med individer och företag, som fått statliga stöd inom ramen för innovationssystemet, som förbinder dem att återbetala hela eller delar av erhållit stöd i vissa fall.** Detta ingår i det inspel SSF gett till utredningen och kan kopplas till så kallade **verifieringsstöd (VFT-medel), sid 186, eller som villkorslån (vårt förslag).**

SSF blir dock inte övertygade av utredningens resonemang kring förslaget om att inrätta ett **nationellt center för entreprenörskap** (sid 197). Det ter sig centristiskt-likriktande-konserverande och slukar resurser från de flera aktörerna.

Beslutande

Lars Hultman
VD

Föredragande



Joakim Amorim
Programchef

ⁱ Vetenskapsrådet: Rapport Dnr 351-2014-7356

ⁱⁱ UKÄ rapport 2021:1

ⁱⁱⁱ SSF kontraktsbilaga 2